

Conseil de l'Egalité des Chances entre Hommes et Femmes
Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
Rat für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**ADVIES NR. 49 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN
VROUWEN VAN 17 JANUARI 2002 OVER DE POLITIEKE PARTICIPATIE VAN DE
VROUWEN IN HET LICHT VAN DE RESULTATEN VAN DE GEMEENTE- EN
PROVINCIERAADSVERKIEZINGEN VAN OKTOBER 2000**

Advies nr. 49 van de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen van 17 januari 2002 over de politieke participatie van de vrouwen in het licht van de resultaten van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van oktober 2000

INLEIDING

In de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000 werd de wet Tobback-Smet¹ voor het eerst integraal op plaatselijk niveau toegepast.

Ter herinnering, deze wet bepaalt dat een kieslijst niet meer dan tweederde kandidaten van het hetzelfde geslacht mag tellen.

Tijdens deze verkiezingen werd bovendien voor het eerst de wet toegepast die de devolutieve werking van de lijststem halveert², zoals in het regeerakkoord was overeengekomen.

Na afloop van deze verkiezingen, en nu in het federale parlement het debat over de pariteit in de politiek aan de orde is, heeft de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen opnieuw het initiatief genomen om de participatie van de vrouwen aan het politieke leven nader te beschouwen en middelen voor te stellen om deze participatie te vergroten.

De plaatselijke politiek wordt nog vaak gezien als een leertijd, een noodzakelijke stap waarin de kandidaten hun sporen verdienen voor ze toegang krijgen tot de hogere machtsniveaus.

De plaatselijke politiek wordt meestal als meer toegankelijk voor vrouwen beschouwd. Kregen de vrouwen niet reeds in 1920 stemrecht in de gemeenteraadsverkiezingen, 28 jaar voor ze ook voor de andere machtsniveaus mochten meestemmen?

Het idee dat de vrouwen zich ook meer voor de plaatselijke politiek interesseren omdat dit niveau dichterbij hun dagelijkse leven staat en de problemen er concreter zijn, is ruim verspreid. Het zou ook gemakkelijker zijn om zich op het plaatselijke vlak in te zetten zonder zijn andere activiteiten op te offeren, met inbegrip van de activiteiten binnen het gezin.

Vertrekkende van deze vaststelling hebben wij getracht de politieke participatie van de vrouwen op het plaatselijke niveau na de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2000 te kwantificeren.

¹ *Belgisch Staatsblad*, 1 juli 1994.

² *Belgisch Staatsblad*, 14 juli 2000.

STAND VAN ZAKEN

DE VROUW IN DE PLAATSELIJKE POLITIEK: DE CIJFERS NA DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN OKTOBER 2000³

Bijna 40% van de 580.000 kandidaten in de gemeenteraadverkiezingen bestond uit vrouwen. In Brussel is het percentage vrouwelijke kandidaten het hoogst (44%), terwijl het verschil tussen Vlaanderen en Wallonië miniem is, met 40% kandidaten in Wallonië en 39% in Vlaanderen.

Een groot aantal vrouwelijke kandidaten zorgt niet noodzakelijk voor een groot aantal verkozen vrouwen; alles hangt af van de plaats op de lijst en de voorkeurstemmen die de vrouwen krijgen.

In 2000 werd slechts 18% van de kieslijsten door vrouwen aangevoerd. 54% van de lijsten paste echter de afwisseling van de geslachten op de twee eerste plaatsen toe. Brussel heeft de leiding met 59% wisselende lijsten, gevolgd door Wallonië (55%) en Vlaanderen (52%).

Ondanks een sterkere aanwezigheid van vrouwen op de lijsten, blijven de kiezers meer voorkeurstemmen aan mannen geven. Zo krijgen de vrouwen gemiddeld slechts 72% van het aantal voorkeurstemmen dat naar mannen gaat. Deze trend is sterker in Wallonië (waar de vrouwelijke kandidaten 65% van de stemmen van de mannelijke kandidaten krijgen) dan in Vlaanderen (75%), terwijl de situatie in Brussel iets gunstiger is (82%)⁴.

Op de 13.077 verkozen gemeenteraadsleden telt men 27% vrouwen. De verschillen tussen Vlaanderen (27%) en Wallonië (26%) zijn erg klein, terwijl de vrouwelijke verkozenen in het Brusselse gewest in verhouding talrijker zijn (38%).

Het verschil tussen de verkozen en de effectief geïnstalleerde gemeenteraadsleden is onbeduidend.

Op het niveau van de uitvoerende macht werden 556 vrouwen tot schepen benoemd, wat overeenkomt met 20% van het totale aantal schepenen. De vrouwelijke schepenen zijn iets talrijker in Vlaanderen (20%) dan in Wallonië (18%), terwijl Brussel het beste scoort (31%).

45 van de 589 gemeenten, dus 8%, worden nu door vrouwen geleid. De proportie van de vrouwelijke burgemeesters is in Vlaanderen en Wallonië identiek (7%), terwijl de vrouwelijke burgemeesters in Brussel in verhouding talrijker zijn (16%).

De vrouwen vertegenwoordigen 37% van de leden van de OCMW-raden. In Wallonië zijn ze goed voor 40%, in Vlaanderen voor 35%, terwijl Brussel op het nationale gemiddelde ligt.

In 26% van de gevallen is het voorzitterschap van de OCMW-raad aan een vrouw toevertrouwd. De cijfers zijn identiek voor Vlaanderen en Wallonië (25%), terwijl in het Brusselse gewest de mandaten bijna gelijk tussen de mannen en de vrouwen zijn verdeeld (53%).

Vergeleken met de resultaten van de gemeenteraadsverkiezingen van 1994, is het percentage vrouwelijke kandidaten met gemiddeld 8% gestegen (+9% in Wallonië, +7% in Vlaanderen en +4% in Brussel), dat van de vrouwelijke verkozenen met 7% (+10% in Brussel, +8% in Wallonië en +7% in Vlaanderen), dat van de vrouwelijke schepenen met 6% (+8% in Brussel, +7% in Wallonië en +5% in Vlaanderen) en dat van de vrouwelijke burgemeesters met 2% (+5% in Brussel, +3% in Vlaanderen en +2% in Wallonië).

Slechts twee gemeenten (Rouvroy en Tintigny, in de provincie Luxemburg) worden bestuurd door een uitsluitend mannelijke gemeenteraad, terwijl drie gemeenten meer vrouwelijke dan mannelijke raadsleden tellen (Sint-Lamberts-Woluwe, Messine en Oud-Heverlee).

³ De in dit gedeelte geciteerde cijfers komen uit MARISSAL, Claudine en HANSEN, Ingrid, *Naar een paritaire democratie. Analyse van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2001.

⁴ Het geringe aantal voorkeurstemmen voor vrouwen houdt verband met sociale factoren maar ook met het feit dat vrouwelijke kandidaten vaak een secundaire plaats bekleden op de kieslijsten.

Toch blijft in 33% van de gemeenten het college van burgemeesters en schepenen exclusief mannelijk (in 1994 bedroeg deze verhouding 48%).

Het aantal vrouwen in het plaatselijke bestuur neemt langzaam maar zeker toe, ook al zien we hier en daar een terugval. Per provincie of gewest zijn de verschillen in het aantal vrouwelijke kandidaten, verkozenen of geïnstalleerde gemeenteraadsleden niet erg groot. De kloof tussen Vlaanderen en Wallonië is kleiner geworden tussen de gemeenteraadsverkiezingen van 1994 en die van 2000, en de aanwezigheid van vrouwen in beide regio's is vergelijkbaar. Brussel blijft zich echter onderscheiden door een vrouwelijke participatie boven het nationale gemiddelde.

Op het provinciale vlak vertegenwoordigden de vrouwen 42 % van de kandidaten, 29 % van de verkozenen, 31 % van de provincieraadsleden en 15 % van de gedeputeerden.

ELEMENTEN DIE DE ONDERVERTEGENWOORDIGING VAN DE VROUWEN IN DE PLAATSELIJKE POLITIEK VERKLAREN

Terwijl de vrouwen tussen 1994 en 2000 op alle verkiezingsniveaus zijn vooruitgegaan, blijven ze ondervertegenwoordigd op het niveau van zowel het aantal kandidaten als het aantal verkozenen en vertegenwoordigers in de gemeenteraden.

In de plaatselijke politiek zijn niet noodzakelijk meer vrouwen actief dan op de andere niveaus, wat indruist tegen de algemeen verspreide opvatting dat de gemeentepolitiek toegankelijker is voor vrouwen. Wanneer we immers de positie van de vrouw in de gemeenteraadsverkiezingen van 2000 vergelijken met de aanwezigheid van vrouwen in de federale, regionale en Europese verkiezingen van 1999, merken we dat:

- de percentages vrouwelijke kandidaten in grote lijnen identiek zijn (39,2% in 1999 en 40% in 2000);
- de vrouwelijke verkozenen in de gemeenteraden gemiddeld talrijker zijn dan de verkozenen in de wetgevende vergaderingen (22,4% in 1999 tegenover 27% in 2000) maar minder talrijk dan in vergaderingen zoals het Europese Parlement, de Senaat of het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest;
- de percentages vrouwelijke gemeenteraadsleden en vrouwelijke leden van de federale en gefedereerde regeringen vergelijkbaar zijn (20% in 2000 tegenover 22,4% in 1999).

Naast de klassieke oorzaken van de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de politieke functies⁵ (kiesstelsel, sociale remmen, wil van de partij enz.), kunnen verscheidene aan de typologie van de gemeenten gebonden factoren worden vooropgesteld die de aanhoudende ondervertegenwoordiging van de vrouwen in de plaatselijke politiek verklaren⁶:

1/ De grootte van de gemeenten: meestal stijgt de verhouding vrouwelijke verkozenen samen met het aantal verkiesbare raadsleden. Vrouwen hebben dus meer kans om te worden verkozen in dichter bevolkte gemeenten.

2/ De invloed van de vervrouwelijking van de politiek in de gemeente: in 2000 stelt men vast dat de toename van de verhouding vrouwelijke kandidaten niet automatisch tot een toename van de

⁵ Voor meer details over de verschillende factoren die de toegang van vrouwen tot hoge politieke functies vergemakkelijken of remmen: LEIJENAAR, Monique, *Comment créer un équilibre entre les femmes et les hommes dans la prise de décision politique. Guide pour la mise en œuvre de politiques visant à accroître la participation des femmes à la prise de décision politique*, Luxembourg, Office des publications officielles des Communautés européennes, 1997, p.18-26.

⁶ Deze vaststellingen zijn afkomstig uit MARISSAL, Claudine en HANSEN, Ingrid, *Naar een paritaire democratie. Analyse van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2001.

verhouding vrouwelijke verkozenen leidt. Er is evenmin sprake van een “vrouweneffect”, aangezien het aantal vrouwelijke kandidaten niet stijgt in gemeenten waar in 1994 een groot aantal vrouwelijke gemeenteraadsleden werden verkozen. Men merkt zelfs een terugloop van zowel de vrouwelijke kandidaten als de vrouwelijke verkozenen in de gemeenten waar de proportie vrouwelijke kandidaten en verkozenen in 1994 hoog was. Omgekeerd is de stijging van het aantal vrouwelijke kandidaten en verkozenen het grootst in de gemeenten die in 1994 het minst vervrouwelijkt waren.

3/ De socio-economische gegevens van de gemeenten: in gemeenten met hogere inkomens zijn de kiezers meer geneigd om voor vrouwen te stemmen en is de verhouding vrouwelijke verkozenen meestal groter.

4/ Het landelijke karakter: steden zijn meestal gunstiger voor vrouwen dan landelijke gemeenten.

De gunstigste gemeenten voor vrouwen zijn dus degene met een vrij hoge bevolkingsdichtheid, een minder hoog percentage mannen, een minder uitgesproken landelijk karakter, een verhoudingsgewijs grotere oppervlakte die aan industriële activiteiten is gewijd, een bevolking met een hoger inkomen en een grotere aanwezigheid van vreemdelingen dan het gemiddelde.

DE LANGE MARS NAAR DE PARITEIT: ANALYSE VAN DE IMPACT VAN DE VERKIEZINGSWETGEVING OP DE PARTICIPATIE VAN DE VROUWEN IN DE POLITIEK

1/ De impact van de afschaffing of neutralisering van de lijststem en dus van haar devolutieve werking op de politieke vertegenwoordiging van de vrouwen.

Ter herinnering, het principe van de devolutieve werking van de lijststemmen is als volgt: na de verkiezingen berekent men voor elke kieslijst een kiescijfer dat overeenkomt met het aantal stemmen dat nodig is om te worden verkozen. De lijststemmen worden vervolgens in de volgorde van de lijst toegewezen aan de kandidaten, afhankelijk van hun behoefte om het kiescijfer te behalen en dus te worden verkozen. Dit kan ertoe leiden dat kandidaten dankzij de lijststemmen worden verkozen, terwijl zij minder naamstemmen hebben ontvangen dan andere kandidaten met een minder goede positie op de lijst.

De neutralisering of de afschaffing van de devolutieve werking van de lijststemmen werd door sommige partijen voorgesteld als een maatregel die de vrouwen een rechtvaardige plaats zou geven en de stem van de kiezer zou bekrachtigen.

Bij de gemeenteraadverkiezingen van oktober 2000 werd de devolutieve werking van de lijststemmen gehalveerd, in toepassing van de wet van 26 juni 2000.

Extrapolaties die voor de gemeenteraadsverkiezingen werd uitgevoerd, bevestigen wat de Raad van de Gelijke Kansen reeds had in zijn advies Nr. 30 had verklaard, namelijk dat de verdwijning of de halvering van de devolutieve werking van de lijststem geen oplossing is om de vrouwen meer kansen te geven in de verkiezingen.

Wanneer de devolutieve werking volledig zou wegvallen, zou het aantal vrouwelijke verkozenen in de gemeenteraadsverkiezingen slechts met 0,3% stijgen. Deze bescheiden winst zou trouwens alleen in het voordeel spelen van partijen waarin de vrouwen reeds goed vertegenwoordigd zijn, en zou schadelijk zijn voor de kandidaten van partijen die minder open staan voor vrouwen⁷.

2/ De impact van het wetsontwerp aangaande de pariteit van de kieslijsten op de politieke vertegenwoordiging van de vrouwen.

⁷ MARISSAL, Claudine en HANSEN, Ingrid, *Naar een paritaire democratie. Analyse van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2001, p.98-104.

Op 19 mei 2000 keurde de Ministerraad twee voorontwerpen van wet goed die de pariteit van de kieslijsten op de verschillende machtsniveaus invoerden. Die voorontwerpen bepalen dat het verschil tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke kandidaten niet groter mag zijn dan één, en dat de twee eerste plaatsen op de lijst door kandidaten van verschillend geslacht moeten worden bekleed.

Als het principe van de afwisseling op de twee eerste plaatsen op de kieslijsten van kracht zou zijn geweest tijdens de wetgevende, regionale en Europese verkiezingen van 13 juni 1999, zou de verhouding vrouwelijke verkozenen 33,4% hebben bereikt in plaats van 22,0%⁸.

Voor de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000 kon een dergelijke extrapolatie niet worden gemaakt, vooral vanwege complicaties in verband met de halvering van de devolutieve werking van de lijststemmen.

Er is echter wel een vergelijking gemaakt tussen de percentages vrouwelijke verkozenen op lijsten die zowel de pariteit als de afwisseling van de twee eerste plaatsen respecteren, en op lijsten die dit niet doen.

Voor het geheel van België werden 1016 kandidaten verkozen op lijsten die de pariteit en de afwisseling van de twee eerste plaatsen respecteerden. 428 van deze verkozenen, dus 42%, waren vrouwen. Op de lijsten die de criteria van het wetsontwerp niet respecteren, vindt men maximum 26% vrouwelijke verkozenen. Op basis van dit voorbeeld stellen de onderzoeksters dat het wetsontwerp de globale politieke vertegenwoordiging van de vrouwen van alle politieke partijen op het gemeentelijke vlak zouden moeten verbeteren⁹.

De wettelijke weg is echter niet de enige manier om de politieke participatie van de vrouwen te doen toenemen. Sommige partijen hebben bijvoorbeeld richtlijnen of aanbevelingen uitgevaardigd die het evenwicht tussen de geslachten op de kieslijsten moeten bevorderen. Zoals blijkt uit een onderzoek tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000, heeft ongeveer een kwart van de plaatselijke afdelingen maatregelen genomen die complementair zijn met degene die door het nationale partijniveau of door de wet Tobback-Smet worden opgelegd¹⁰. Deze vrijwillige maatregelen moeten benadrukt en verder ontwikkeld worden.

⁸ VERZELE, Valérie, *De politieke deelname van vrouwen na de verkiezingen van 13 juni 1999*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2000, p.64.

⁹ MARISSAL, Claudine et HANSEN, Ingrid, *Naar een paritaire democratie. Analyse van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2001, p. 100-103.

¹⁰ MEIER, Petra, « L'équilibre hommes-femmes en politique locale », in : *Bulletin de Dexia Banque*, n°216, p.49-61.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR EEN GROTERE PARTICIPATIE VAN DE VROUWEN IN DE POLITIEK

MAATREGELEN MET BETREKKING TOT HET KIESSTELSEL

De grondwetsherziening

De Raad van Gelijke Kansen tussen Mannen en Vrouwen steunt het plan van de regering om titel II van de Grondwet te herzien, door de toevoeging van een bepaling aangaande het recht van de vrouwen en de mannen op gelijkheid en de bevordering van hun gelijke toegang tot verkozen en openbare mandaten.

Hij meent dat deze bepaling ook zou moeten gelden voor de uitvoerende mandaten, en zet de Kamerleden ertoe aan om de grondwetsherziening zo snel mogelijk goed te keuren.

Het voorontwerp van wet aangaande pariteit op de kieslijsten

De Raad meent dat het wetsontwerp van de regering aangaande de verplichte pariteit op de kieslijsten en de afwisseling op de twee eerste plaatsen een belangrijke stap in de goede richting is om de politieke participatie van de vrouwen in de verkozen raden te vergroten. Hij meent echter dat men een afwisseling op heel de lijst zou moeten nastreven, aangezien dit principe het gunstigste is voor de realisatie van een echte gelijkheid van de geslachten in de politiek.

De neutralisering of de afschaffing van de devolutieve werking van de lijststem

De Raad staat niet achter het streven om de devolutieve werking van de lijststem volledig te neutraliseren of af te schaffen. In dit verband herinnert hij aan de resultaten van studies die het idee logenstraffen dat een neutralisering of afschaffing van de devolutieve werking van de lijststem een beduidende verbetering zou inhouden van de vertegenwoordiging van de vrouwen in de verkozen raden.

De mannelijke en vrouwelijke kiezers tonen momenteel immers nog steeds een terughoudendheid om massaal voor vrouwelijke kandidaten te stemmen, zodat vrouwen gemiddeld minder voorkeurstemmen oogsten dan mannen. In deze omstandigheden zou een afschaffing of neutralisering van de devolutieve werking van de lijststem de voordelen afzwakken die men van de afwisseling van de geslachten op de twee eerste plaatsen mag verwachten. Het heeft immers geen zin een vrouw aan het hoofd van de lijst te plaatsen, wanneer een minder goed geplaatste mannelijke kandidaat wordt verkozen omdat hij meer voorkeurstemmen heeft ontvangen. Bovendien zou de toegenomen mediatisering van de kandidaten waarschijnlijk een negatieve weerslag hebben op de vertegenwoordiging van de vrouwen in de politiek, vooral omdat vrouwen gemiddeld minder geld besteden aan hun kiescampagne dan mannen en andere relaties met de media hebben.

De inkrimping van de kieskringen

De Raad herinnert eraan dat een vergroting van de kieskringen de vertegenwoordiging van de vrouwen in de Kamer en de Waalse en Vlaamse gewestelijke parlementen zou kunnen vergroten. In deze zin zou de wens van de regering om het aantal kieskringen te verkleinen gunstig kunnen zijn voor de pariteit. Men mag echter niet vergeten dat de vermindering van het aantal kieskringen in het voordeel zal spelen van bekende mensen of mensen die reeds in de politiek actief zijn, dat de weerslag van het basiswerk er door zal verminderen en dat de macht van de media zal vergroten, wat alles bij mekaar ongunstig zou zijn voor de vrouwelijke kandidaten.

Een quotum voor vrouwen in de uitvoerende macht

De Raad meent dat een verbod op uitvoerende machten waarin slechts één geslacht vertegenwoordigd is volstrekt niet volstaat. Hij stelt voor het probleem van de toegang van de vrouwen tot de uitvoerende

machten van de verschillende niveaus wettelijk te regelen, door tijdelijk een minimum van een derde vrouwelijke ministers of schepenen verplicht te maken.

Decumulatie van de mandaten

De Raad van de Gelijke Kansen spreekt zich uit voor een decumulatie van de mandaten van burgemeester, schepen of voorzitter van het OCMW met een ander mandaat binnen een gemeenteraad of een regering.

De cumulatie van mandaten verhindert de mandatarissen immers vaak om hun taken optimaal te vervullen, terwijl ze de toegang van nieuwkomers tot de politiek afremt.

Positieve discriminatie voor plaatsvervangers

De Raad herinnert eraan dat in het verleden veel vrouwen dankzij de scheiding tussen de effectieve kandidaten en de plaatsvervangers een plaats konden veroveren in de politiek. Nu dit systeem is afgeschaft, meent de Raad dat de plaatsvervangers niet alleen volgens de volgorde van de lijst en de verkregen voorkeurstemmen zouden moeten worden aangeduid, maar ook rekening houdend met het evenwicht tussen de geslachten binnen een politieke groep in een vergadering.

MAATREGELEN MET BETREKKING TOT DE POLITIEKE PARTIJEN

Structurele financiering van de vrouwengroepen van de politieke partijen

Om de vrouwengroepen van de politieke partijen de materiële en menselijke middelen te geven die zij nodig hebben om hun opdracht uit te voeren, meent de Raad dat zij voldoende structurele financiering moeten ontvangen die los staat van hun partijstructuren. Een financiële steun is een volstrekte noodzaak om hen in staat te stellen acties te voeren, zoals lobbying binnen de partijen om meer openheid te krijgen voor vrouwen, of de opleiding en coaching van nieuwe politieke mandatarissen.

Steun aan projecten voor de coördinatie van de politieke vrouwengroepen voor de paritaire democratie

De Raad benadrukt het werk dat de coördinatie van de politieke vrouwengroepen voor de paritaire democratie heeft gepresteerd. Hij meent dat dit forum van vertegenwoordigers van de vrouwengroepen van de politieke partijen steun moet blijven krijgen voor de projecten die de realisatie van de paritaire democratie bevorderen.

Steun aan de structuren van de politieke partijen, opdat zij meer zouden openstaan voor vrouwen

De Raad meent dat de structuren van de politieke partijen, en meer bepaald de partijbureaus, zich moeten openstellen voor de vrouwen. Dit houdt onder meer in dat men de manier van werken wijzigt, zowel op het vlak van de uren waarop wordt vergaderd als op het vlak van de manier waarop men mensen rekruteert of toekomstige kandidaten aanduidt. Men moet de werking en de organisatie van de politieke wereld analyseren en aanpassen aan de vereisten van beide geslachten.

De Raad is van oordeel dat de overheid de structuren van de politieke partijen moet helpen om hen voor te bereiden op de pariteit. Zij moeten de reflex krijgen om vrouwen aan te trekken en ze ook achteraf aan te moedigen, wanneer zij de stap naar de politiek hebben gezet. In deze context zou hulp bij de uitwerking van plannen voor positieve actie uiterst nuttig zijn.

MAATREGELEN MET BETREKKING TOT DE MENTALITEIT

De voortzetting van acties om de kiezers te sensibiliseren voor pariteit

Met uitzondering van de kandidaten van enkele partijen die meer openstaan voor vrouwen, krijgen vrouwen gemiddeld minder voorkeurstemmen dan mannen. De kiezers hebben nog geen “vrouwelijke” reflex. De Raad meent dat er sensibilisatieacties nodig zijn om een mentaliteitswijziging tot stand te brengen. Deze maatregelen mogen zich niet beperken tot een “stem-vrouw-campagne” tijdens de verkiezingen, maar moeten op langere termijn worden gevoerd. De media hebben in dit opzicht een belangrijke rol te spelen. Zij kunnen immers de gelijkheid in de hand werken door een positief beeld te verspreiden van de vrouw in de politiek.

De ontwikkeling van geslachtsspecifieke verkiezingsstatistieken

De Raad is verheugd over de vooruitgang die men heeft geboekt bij de productie van geslachtsspecifieke statistieken met betrekking tot de resultaten de provincieraadsverkiezingen. Hij betreurt echter dat, door toedoen van de verbodsbepaling van de bevoegdheden, een zo eenvoudig gegeven als het aantal kandidaten of verkozenen in de gemeenteraadsverkiezingen pas gekend is nadat men weken lang informatie heeft verzameld en berekeningen heeft gemaakt. Het bestaan van gegevens volgens het geslacht is immers het vertrekpunt van elke analyse van het fenomeen van de ondervertegenwoordiging van de vrouwen in de politiek.

Het zou bovendien wenselijk zijn een betrouwbaar statistisch instrumentarium tot stand te brengen met betrekking tot de plaats van de vrouw in de gemeenteraden, om chronologische en geografische vergelijkingen te kunnen maken en de evoluties beter te vatten.

Steun aan vrouwenstudies over thema's in verband met de besluitvorming

Slechts weinig wetenschappelijke studies hebben het vraagstuk van de vrouwen en de plaatselijke politiek onder de loep genomen. De Raad meent dat men de ontwikkeling van dergelijke studies moet aanmoedigen, niet alleen op het kwantitatieve maar ook op het kwalitatieve vlak. Wie zijn de kandidaten en de verkozenen in de gemeenten? Welk parcours leggen zij af? Welke functies hebben zij vervuld? In welke mate kan men spreken van continuïteit op het plaatselijke vlak? Vormt de gemeente een springplank voor een politieke loopbaan op andere niveaus? Al deze vragen moeten grondiger onderzocht worden.

Plaatselijke Gelijkheidsprojecten

De Raad is van oordeel dat er nog steeds een behoefte bestaat aan een echt gelijkheidsbeleid op het plaatselijke niveau. Men moet de lokale mandatarissen sensibiliseren voor gelijke kansen en de geïntegreerde benadering van de gelijkheid (mainstreaming). Hier hebben ook de provinciale coördinatrices gelijke kansen vast en zeker een taak.

Ten slotte is de Raad ervan overtuigd dat voor de besluitvorming op het plaatselijke vlak een vruchtbare samenwerking tussen de verschillende overheidsniveaus noodzakelijk is om de pariteit te bereiken.

Wanneer men de grondwet wijzigt om het recht van de vrouwen op politieke gelijkheid te garanderen, kan men niet zonder een strategisch plan om deze gelijkheid concreet gestalte te geven.

BIBLIOGRAFIE

Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes, *Avis n°4 relatif à la participation des femmes à la vie politique*, 26 juni 1995.

Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes, *Avis n°30 sur l'impact de la réduction de l'effet dévolutif des votes en case de tête sur la représentation féminine dans les assemblées*, 7 avril 2000.

Gelijke Kansen in Vlaanderen, *Vrouwen in politiek. Krachtlijnnota*.

LEIJENAAR, Monique, *Comment créer un équilibre entre les femmes et les hommes dans la prise de décision politique. Guide pour la mise en œuvre de politiques visant à accroître la participation des femmes à la prise de décision politique*, Luxembourg, Office des publications officielles des Communautés européennes, 1997.

MEIER, Petra, « L'équilibre hommes-femmes en politique locale », in : *Bulletin de Dexia Banque*, n°216, p.49-61.

MARISSAL, Claudine en HANSEN, Ingrid, *Naar een paritaire democratie. Analyse van de gemeente- en provincieraadsverkiezingen van 8 oktober 2000*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2001.

MARISSAL, Claudine et HANSEN, Ingrid, *Vers une démocratie paritaire. Analyse des élections communales et provinciales du 8 octobre 2000*, Bruxelles, Ministère fédéral de l'Emploi et du Travail, 2001.

Raad van de Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen, *Advies n°4 betreffende de deelname van de vrouwen aan het politieke leven*, 26 juni 1995.

Raad van de Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen, *Advies n°30 betreffende de invloed van de vermindering van de devolutieve werking van de lijststem op de vrouwelijke vertegenwoordiging in de parlementen*, 7 april 2000.

VERZELE, Valérie, *La participation politique des femmes à l'issue des élections du 13 juin 1999*, Bruxelles, Ministère fédéral de l'Emploi et du Travail, 2000.

VERZELE, Valérie, *De politieke deelname van vrouwen na de verkiezingen van 13 juni 1999*, Brussel, Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, 2000.